

נזיר ט

משה שווערד

1. תוספות מסכת נזיר דף ט עמוד א

אמר ר' יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי עלי קרבן - רבי יהודה פליג אתנא דמתניתין אליבא דב"ש וקאמר דלא הוי נזיר לדין נזירות כיון דלא נדר מאשר יוצא מגפן היין אלא נדור הוי מן הגרוגרות ומן הדבילה כאילו אמר הרי הן עלי כקרבן וא"ת והא איהו נזיר קאמר ואיך יהיה נזיר וי"ל דנזיר לשון הפרשה וכאילו אמר הריני פרוש מן הגרוגרות וא"ת והא בנדרים (דף יג.) מוכח לרבי [יהודה] אמר קרבן לא הוי נדר בקרבן עד שיאמר כקרבן בכ"ף וי"ל דה"מ כשלא אמר עלי אלא ככר זה קרבן אבל כי אמר ככר זה עלי קרבן א"צ לומר כ"ף.

2. תוספות מסכת נזיר דף ט עמוד א

אין אדם מוציא דבריו לבטלה - נחלקו בערכין (דף כ. ע"ש) בהאומר ערך כלי עלי דאין ערכין לכלי רבנן פטרי ליה מכלום ור"מ פליג ואמר אדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים ונותן דמי הכלי להקדש לפי שאין אדם מוציא דבריו לבטלה וה"נ אדם יודע שאין נזירות בגרוגרות וגמר ואמר לשם נזירות יין וב"ה סברי לה כר' יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו הוא דר' יוסי בהאומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים תרעה עד שתסתאב ותמכר וחצי דמיה לעולה וחצי דמיה לשלמים ה"נ בגמר דבריו שאמר גרוגרות נתפס וכיון שאין נזירות בגרוגרות לא הוי נזיר ואע"ג דבתחלה אמר הריני נזיר חזר בתוך כדי דבור ואמר מגרוגרות ובגמר דבריו אדם נתפס כאילו נדר ובתוך כדי דבור מצא פתח לו וחרטה דכיון שנדרו ופתחו עמו לא חל כלל וא"ת והאמר ר' יוסי בגמר דבריו אדם נתפס הוי פי' אף בגמר דבריו אדם נתפס והוי תמורת עולה ותמורת שלמים וה"נ נתפס לשון ראשון נמי דקאמר נזיר ויהיה נזיר מיין ונזיר מן הגרוגרות וי"ל דהכי מפורש בתמורה (דף כו.) היכא דדבריו סותרין זה את זה וליכא למימר דסיפא לפרושי תחלת דבריו קאתי הלכך חיילי ב' הלשונות לר' יוסי והוי תמורת עולה ותמורת שלמים אבל במתני' איכא למימר דסיפא לפרושי רישא כלומר (כיון) האי דקאמר נזיר לאו מיין קאמר אלא מגרוגרות והלכך גמר דבריו עיקר הן ליתפס בהן ולא בתחילת דבריו ...

3. תוספות מסכת נזיר דף ט עמוד א

אין שאלה לנזירות - דנזירות כהקדש דכתיב קדוש יהיה גדל פרע וא"ת תיפוק ליה דאין בו חרטה ותיריך (דשניהם) [דס"ל] דשני הכא דתוך כדי דיבור הוא ואין צריך חרטה ...

4. שערי יושר שער ה פרק כב

תפו **ובקצוה"ח סימן רנ"ה** כתב לתרץ שיטת הרמב"ם והתוס' דדחו מהלכה סוגיא זו דמרובה, על פי מה דאמרינן במסכת נזיר ריש פרק ב' (ט א) בהא דתנן הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ב"ש אומרים נזיר וב"ה אומרים אינו נזיר, ואמרינן שם בגמרא דב"ש סברי כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה, וב"ה סברי כרבי יוסי דאף בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו הוא, וב"ש נמי האי נדר ופתחו עמו הוא, אלא ב"ש סבר לה כרבי מאיר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה, וכיון דאמר הריני נזיר הו"ל נזיר, כי קאמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לאיתשולי הוא דקאתי, וב"ש לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש, וכיון דאין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות, וב"ה סברי כרבי שמעון דאמר שלא התנדב כדרך המתנדבים. וכתבו בתוס' שם לאיתשולי הוא דקאתי לאו דוקא לאיתשולי דהא לא בא בשאלה אלא מתחרט וחוזר בו כאדם שבא לשאול על נדרו לחכם מחמת חרטה שהחכם מוציא לו פתח חרטה והוי נדר טעות ובטל, ומבואר מסוגיא דנזיר דכל היכא דלא מהני שאלה לחכם, ה"ה דלא מהני חזרה תוך כדי דבור, דהא טעמא דב"ש דלא מהני חזרה תוכ"ד משום דסברי אין שאלה בהקדש, ומשום דחזרה תוכ"ד לא משווי דבור קמא אלא כמו דבור בטעות, וכיון דסברי ב"ש הקדש טעות שמיה הקדש ולא מהני שאלה, ה"ה תוכ"ד לא מהני, וכן מוכיח מלשון הרמב"ם פרק ב' מהלכות שבועות הי"ז שכתב בזה"ל מי שנשבע והיה פיו ולבו שוים בשבועה ואחר שנאסר חזר בו בתוכ"ד כדי שיאמר שלום עליך רבי ומורי ואמר אין זו שבועה או נחמתי או חזרתי וכיוצא בדברים אלו שענינם שהתיר מה שאסר הרי זה מותר ונעקרה השבועה שזוה דומה לטועה, עכ"ל. **והרי מבואר דחזרה דתוכ"ד אינו אלא משום דהו"ל טעות, וכיון דקיי"ל דאין נשאלים על התמורה דתמורה חלה בטעות דדרשינן יהיה לרבות שוגג כמזיד, ועיקר טעמא דב"ש דס"ל דהקדש טעות שמיה הקדש הוא משום דילפי תחילת הקדש מסוף הקדש, וכן פסק הרמב"ם פרק ד' דנדרים דאין נשאלים על התמורה וכן פסק בפרק א' מהלכות תמורה במתכון לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים דהוי תמורה ולוקה, עיי"ש...**

תפס והנה מה שכתוב בקצוה"ח לתרץ שיטת הרמב"ם והתוס' דבריו אינם מחוורים...

תק ומשו"ה שאני הקדש משאר הקנינים, דבכל שאר הקנינים אם אמר שיחול לאחר ל' בעינן שתהא מעשה הקנין קיים בהגעת זמן חלות הקנין, דאף אם עומדת בחצירו של לוקח בעינן שתהיה החצר קיימת, ואם תהרס החצר תבטל מעשה הקנין, וכן בכסף

אף דמהני בנתאכלו המעות משום דשעבוד הגוף קיים, אבל עכ"פ בעינן שיהיו שעבוד מן הכסף, ואם יחזיר המוכר את הכסף קודם הגעת הזמן, או שימחול הלוקח שעבוד הכסף תבטל המעשה, אבל במקדיש שהאמירה פועלת שתהא כמסור לרשות הגבוה, וכמו דאמרין בירושלמי פרק קמא דקדושין הלכה ו', משום דכתיב לה' הארץ ומלוואה, ורשות הגבוה אינו תלוי בשום חצר ובית חומרי, ולפי"ז הוא רשות קיים ומתמיד, שלא יצויר הריסתו בשום פנים בעולם, ומשו"ה קרינן בזה מעשה גמור ולא אתי דבור ומבטל מעשה. וזה ביאור האמיתית לענ"ד בדברי הש"ס הנ"ל.

תקא ומעתה יש לבאר ג"כ ענין אמירה לגבוה לענין תוכ"ד, דהנה מה דבשאר הקנינים יכול לחזור בתוכ"ד, יש לבאר ג"כ על פי הדרך שכתבנו, והוא דבאמת מה שאמרנו דכל תוכ"ד חשוב כאילו היו הכל בבת אחת, אי אפשר לומר בבת אחת ממש, דהרי עכ"פ היו שני המעשים זה אחר זה, ואיך יתכן שנחשוב אותם לבת אחת, אלא ודאי הענין שחשובים כאילו היו תכופים זו אחר זו בלי הפסק, ולכאורה לפי"ז נפל כל היסוד שאמרנו בטעמא דמילתא של חזרה תוך כדי דבור, דהרי עכ"פ הוא חוזר לאחר גמר המעשה לגמרי, אמנם כשנתבונן בזה היטב משתהו ענין זה למעשה שנעשית שיחול לאחר זמן, ועוד גרע משם וכמו שנבאר, דהרי לענין חלות איזה קנין צריך ג"כ איזה שהות זמן שיותחל חלות הקנין ויוגמר, וראיה לזה הוא דברי רבי יוחנן דסובר דבמעכשיו ולאחר ל' דהותחל הקנין מעכשיו והולך ונגמר עד סוף ל' יום, ואם היה ענין חלות הקנין ענין מופשט דלא שייך ביה שהות זמן לא היה שייך בזה התחלה ונגמר בהארכת זמן של עכשיו עד סוף ל' יום, אלא ודאי בכל קנין איכא שהות זמן - מה, רגע כמימרא, שבזמן הזה הקנין מתחיל לחול ונגמר ביה, ולכן אם רוצה המקנה להמשיך זמן התחלתו ונגמרו עד כמה שירצה, יכול לעשות כחפצו.

5. ספר מנחת חינוך - מצוה ד - אות כ

[כ] והנה הארכנו לעיל [אותיות י', י"א בדין דאתם אפילו מוטעים, ונראה דאם בית דין קידשו החודש וראש בית דין אמר מקודש אינו יכול לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור, אף דבכל התורה בתוך כדי דיבור יכול לחזור חוץ ממקדש וממגרש עיין ב"ב קכ"ט ע"ב, מ"מ כאן אינו יכול לחזור אף תוך כדי דיבור, דמבואר בסוגיא דנזיר ריש פ"ב ט' ע"א, גבי הריני נזיר מן הגרוגרות עי"ש, דכל היכא דלא מהני שאלה לחכם אין יכול לחזור תוך כדי דיבור, דתוך כדי דיבור הטעם דמשוי לדיבור קמא טעות, אבל אם לא מהני שאלה דהקדש טעות הוי הקדש לבית שמאי, לא מהני חזרה תוך כדי דיבור עי"ש, ועיין קצות החושן סי' רנ"ה סק"ב, וא"כ כאן דקיימא לן אתם וכו' דקידוש בטעות ג"כ מהני, א"כ לא מהני חזרה אף תוך כדי דיבור כיון דקידוש בטעות מהני, כן נראה לענ"ד:

6. רמב"ם יד החזקה הלכות מעשה הקרבנות פרק טו

(א) האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה אם לכך נתכוון דבריו קיימים ואם אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר וולדה עולה אע"פ שחזר בו בתוך כדי דבור הרי ולדה שלמים שאין חזרה בהקדש ואפילו בתוך כדי דבור:

7. רמב"ם יד החזקה הלכות נזירות פרק א

(י) אבל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות או מן הדבילה וכיוצא בהן הרי זה אסור בהן ואינו נזיר. [השגת הראב"ד - אבל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות וכו' א"א זה אינו מחזור דסתם מתני' דלא כרבי נתן דקאמר לבית הלל נדור ואינו נזיר]:

8. כסף משנה על הלכות נזירות פרק א

[י] ומ"ש אבל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות וכו'. משנה רפ"ב (דף ט') הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ב"ש אומרים נזיר וב"ה אומרים אינו נזיר ובגמ' (שם ע"ב) מתניתין דלא כי האי תנא דתניא ר' נתן אומר ב"ש אומרים נדור ונזיר וב"ה אומרים נדור ואין נזיר ומאחר דסתם מתני' דלא כר' נתן הו"ל לרבינו לפסוק כסתם מתני' וכב"ה דאינו לא נדור ולא נזיר וכבר השיגו הראב"ד וכתב זה אינו מחזור דסתם מתניתין דלא כר' נתן דקאמר לב"ה נדור ואינו נזיר עכ"ל. **וצ"ל שרבינו היה גורס מתניתין כר' נתן** ויש טעם לגירסא זו דהא במתני' ליכא גילויא דלא ליהוי נדור אדרבה איכא למידק דהוי נדור דאל"כ הל"ל וב"ה אומרים לא אמר כלום ומדקתני וב"ה אומרים אינו נזיר משמע נזיר הוא דלא הוי הא נדור הוי:

✓ לאו אמרי ב"ש כי אמר מן הגרוגרות ומן הדבילה הוי נזיר הכי נמי כי אמר מן השעורין מביא מן החיטים, והקשה רע"א בגליון דהא טעמיה דב"ש משום דאין שאלה בהקדש וזהו לא שייך כשאומר הרי עלי מנחה דלא הקדיש עדיין ולא חייל הקדש על שום דבר ע"ש, והנה עצם הטעם דמפורש בגמרא דטעמייהו דב"ש משום דאין שאלה בהקדש צ"ע דבכ"מ דאין שאלה בהקדש זהו לא שייך אלא היכא דהקדיש איזה דבר להקדש ואז אמרינן דכח ההקדש הוא זכות הממון אשר היתה ברשות ההקדש ע"י קנין דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ואז אמרינן דע"י שאלה לא מתבטל קנין ממון של ההקדש משום דהקדש טעות הקדש וא"כ זהו לא שייך אלא בהקדש ממון אשר זכה ההקדש, אבל במתניתין כשאומר הריני נזיר מן הגרוגרות דבקבלת נזירותו לא זכה ההקדש כלום, ואף אם אמרינן דנזירות כהקדש דכתיב קדוש יהיה גדל פרע זה אינו אלא איסורי הקדש ולא ממון הקדש, ואיסורי הקדש הוה מטעם נדר ועל דין נדר לא אמרי ב"ש דנדרי טעות הוה נדר דאל"כ לא יתכן לעולם שאלה בנדרי לב"ש, וע"כ דדין ב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש זה לא שייך אלא בהקדש

ממש והיינו בממון הקדש ולא באיסורי הקדש וא"כ הכא בנזירות דאין להקדש ממון כלל כ"א זהו הדין. [וע"כ צ"ל דמשום חומר דנזירות דדמי להקדש לענין איסורים החמירו חכמים שתהא כהקדש ממש, וא"כ אף במקום שאומר הרי עלי מנחה כיון דמצד דין הקדש ליכא דאכתי לא זכה ההקדש כלל בכ"ז מצד איסור קדושת הקדש שוויהו רבנן שהוא חל כיון דאפילו לאחר שחייל הנזירות ג"כ אין להקדש כלום וע"כ משום חומר האיסור, וה"נ על אף שאומר הרי עלי להביא מנחה משום חומר איסור דקרבות שוויהו רבנן כמו שיש ממון להקדש ולא מהני שאלה] או י"ל עפ"י הא דמפורש בכריתות דף כ"ו ע"א